

Christian Witness in a Multi-Religious World

*Christelijk getuigenis in
een multireligieuze
wereld*

Inhoudsopgave

<i>Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct</i>	4
<i>Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld: Aanbevelingen voor gedrag</i>	12
<i>Introducing 'Christian Witness in a Multi-Religious World' (Wilbert van Saane)</i>	22
<i>Een inleiding tot 'Christelijk getuigenis in een multi- religieuze wereld'(Wilbert van Saane)</i>	28
<i>Christian Witness in a Multi-Religious World: A Case Study in The Hague (Tom Boesten)</i>	35
<i>Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld: Een casus in Den Haag (Tom Boesten)</i>	40
<i>A response to 'Christian Witness in a Multi-Religious World' (Robert-Jan Sterk)</i>	45
<i>Reactie op 'Christelijk getuigenis in een multireli- gieuze wereld'(Robert-Jan Sterk)</i>	47
<i>Questions for discussion</i>	49
<i>Gespreksvragen</i>	50

CHRISTIAN WITNESS IN A MULTI-RELIGIOUS WORLD: RECOMMENDATIONS FOR CONDUCT

PREAMBLE

Mission belongs to the very being of the church. Proclaiming the word of God and witnessing to the world is essential for every Christian. At the same time, it is necessary to do so according to gospel principles, with full respect and love for all human beings.

Aware of the tensions between people and communities of different religious convictions and the varied interpretations of Christian witness, the Pontifical Council for Interreligious Dialogue (PCID), the World Council of Churches (WCC) and, at the invitation of the WCC, the World Evangelical Alliance (WEA), met over a period of 5 years to reflect and produce this document to serve as a set of recommendations for conduct on Christian witness around the world. This document does not intend to be a theological statement on mission but to address practical issues associated with Christian witness in a multi-religious world.

The purpose of this document is to encourage churches, church councils and mission agencies to reflect on their current practices and to use the recommendations in this document to prepare, where appropriate, their own guidelines for their witness and mission among those of different religions and among those who do not profess any particular religion. It is hoped that Christians across the world will study this document in the light of their own practices in witnessing to their faith in Christ, both by word and deed.

A BASIS FOR CHRISTIAN WITNESS

1. For Christians it is a privilege and joy to give an accounting for the hope that is within them and to do so with gentleness and respect (cf. 1 Peter 3:15).

2. Jesus Christ is the supreme witness (cf. John 18:37). Christian witness is always a sharing in his witness, which takes the form of proclamation of the kingdom, service to neighbour and the total gift of self even if that act of giving leads to the cross. Just as the Father sent the Son in the power of the Holy Spirit, so believers are sent in mission to witness in word and action to the love of the triune God.

3. The example and teaching of Jesus Christ and of the early church must be the guides for Christian mission. For two millennia Christians have sought to follow Christ's way by sharing the good news of God's kingdom (cf. Luke 4:16-20).

4. Christian witness in a pluralistic world includes engaging in dialogue with people of different religions and cultures (cf. Acts 17:22-28).

5. In some contexts, living and proclaiming the gospel is difficult, hindered or even prohibited, yet Christians are commissioned by Christ to continue faithfully in solidarity with one another in their witness to him (cf. Matthew 28:19-20; Mark 16:14-18; Luke 24:44-48; John 20:21; Acts 1:8).

6. If Christians engage in inappropriate methods of exercising mission by resorting to deception and coercive means, they betray the gospel and may cause suffering to others. Such departures call for repentance and remind us of our need for God's continuing grace (cf. Romans 3:23).

7. Christians affirm that while it is their responsibility to witness to Christ, conversion is ultimately the work of the Holy Spirit (cf. John 16:7-9; Acts 10:44-47). They recognize that the Spirit blows where the Spirit wills in ways over which no human being has control (cf. John 3:8).

PRINCIPLES

Christians are called to adhere to the following principles as they seek to fulfil Christ's commission in an appropriate manner, particularly within interreligious contexts.

1. Acting in God's love. Christians believe that God is the source of all love and, accordingly, in their witness they are called to live lives of love and to love their neighbour as themselves (cf. Matthew 22:34-40; John 14:15).

2. Imitating Jesus Christ. In all aspects of life, and especially in their witness, Christians are called to follow the example and teachings of Jesus Christ, sharing his love, giving glory and honour to God the Father in the power of the Holy Spirit (cf. John 20:21-23).

3. Christian virtues. Christians are called to conduct themselves with integrity, charity, compassion and humility, and to overcome all arrogance, condescension and disparagement (cf. Galatians 5:22).

4. Acts of service and justice. Christians are called to act justly and to love tenderly (cf. Micah 6:8). They are further called to serve others and in so doing to recognize Christ in the least of their sisters and brothers (cf. Matthew 25:45). Acts of service, such as providing education, health care, relief services and acts of justice and advocacy are an integral part of witnessing to the gospel. The exploitation of situations of

poverty and need has no place in Christian outreach. Christians should denounce and refrain from offering all forms of allurements, including financial incentives and rewards, in their acts of service.

5. Discernment in ministries of healing. As an integral part of their witness to the gospel, Christians exercise ministries of healing. They are called to exercise discernment as they carry out these ministries, fully respecting human dignity and ensuring that the vulnerability of people and their need for healing are not exploited.

6. Rejection of violence. Christians are called to reject all forms of violence, even psychological or social, including the abuse of power in their witness. They also reject violence, unjust discrimination or repression by any religious or secular authority, including the violation or destruction of places of worship, sacred symbols or texts.

7. Freedom of religion and belief. Religious freedom including the right to publicly profess, practice, propagate and change one's religion flows from the very dignity of the human person which is grounded in the creation of all human beings in the image and likeness of God (cf. Genesis 1:26). Thus, all human beings have equal rights and responsibilities. Where any religion is instrumentalized for political ends, or where religious persecution occurs, Christians are called to engage in a prophetic witness denouncing such actions.

8. Mutual respect and solidarity. Christians are called to commit themselves to work with all people in mutual respect, promoting together justice, peace and the common good. Interreligious cooperation is an essential dimension of such commitment.

9. Respect for all people. Christians recognize that the gospel both challenges and enriches cultures. Even when the gospel challenges certain aspects of cultures, Christians are called to respect all people. Christians are also called to discern elements in their own cultures that are challenged by the gospel.

10. Renouncing false witness. Christians are to speak sincerely and respectfully; they are to listen in order to learn about and understand others' beliefs and practices, and are encouraged to acknowledge and appreciate what is true and good in them. Any comment or critical approach should be made in a spirit of mutual respect, making sure not to bear false witness concerning other religions.

11. Ensuring personal discernment. Christians are to acknowledge that changing one's religion is a decisive step that must be accompanied by sufficient time for adequate reflection and preparation, through a process ensuring full personal freedom.

12. Building interreligious relationships. Christians should continue to build relationships of respect and trust with people of different religions so as to facilitate deeper mutual understanding, reconciliation and cooperation for the common good.

RECOMMENDATIONS

The Third Consultation organized by the World Council of Churches with the support of the World Evangelical Alliance, and by the PCID of the Holy See with participation from the largest Christian families of faith (Catholic, Orthodox, Protestant, Evangelical and Pentecostal), having acted in a spirit of ecumenical cooperation to prepare this document for

consideration by churches, national and regional confessional bodies and mission organizations, and especially those working in interreligious contexts, **recommends** that these bodies:

1. study the issues set out in this document and where appropriate **formulate guidelines for conduct** regarding Christian witness applicable to their particular contexts. Where possible this should be done ecumenically, and in consultation with representatives of other religions.

2. build relationships of respect and trust with people of all religions, in particular at institutional levels between churches and other religious communities, engaging in on-going interreligious dialogue as part of their Christian commitment. In certain contexts, where years of tension and conflict have created deep suspicions and breaches of trust between and among communities, interreligious dialogue can provide new opportunities for resolving conflicts, restoring justice, healing of memories, reconciliation and peace-building.

3. encourage Christians to **strengthen** their own religious identity and faith while **deepening** their knowledge and understanding of different religions, and to do so also taking into account the perspectives of the adherents of those religions. Christians should avoid misrepresenting the beliefs and practices of people of different religions.

4. cooperate with other religious communities engaging in interreligious advocacy towards justice and the common good and, wherever possible, standing together in solidarity with people who are in situations of conflict.

5. call on their governments to ensure that freedom of religion is properly and comprehensively respected, recognizing that in

many countries religious institutions and persons are inhibited from exercising their mission.

6. pray for their neighbours and their well-being, recognizing that prayer is integral to who we are and what we do, as well as to Christ's mission.

APPENDIX: Background to the document

1. In today's world there is increasing collaboration among Christians and between Christians and followers of different religions. The Pontifical Council for Interreligious Dialogue (PCID) of the Holy See and the World Council of Churches' Programme on Interreligious Dialogue and Co-operation (WCC-IRDC) have a history of such collaboration. Examples of themes on which the PCID/IRDC have collaborated in the past are: Interreligious Marriage (1994-1997), Interreligious Prayer (1997-1998) and African Religiosity (2000-2004). This document is a result of their work together.

2. There are increasing interreligious tensions in the world today, including violence and the loss of human life. Politics, economics and other factors play a role in these tensions. Christians too are sometimes involved in these conflicts, whether voluntarily or involuntarily, either as those who are persecuted or as those participating in violence. In response to this the PCID and IRDC decided to address the issues involved in a joint process towards producing shared recommendations for conduct on Christian witness. The WCC-IRDC invited the World Evangelical Alliance (WEA) to participate in this process, and they have gladly done so.

3. Initially two consultations were held: the first, in Lariano, Italy, in 2006, was entitled "Assessing the Reality" where representatives of different religions shared their views and

experiences on the question of conversion. A statement from the consultation reads in part: “We affirm that, while everyone has a right to invite others to an understanding of their faith, it should not be exercised by violating others’ rights and religious sensibilities. Freedom of religion enjoins upon all of us the equally non-negotiable responsibility to respect faiths other than our own, and never to denigrate, vilify or misrepresent them for the purpose of affirming superiority of our faith.”

4. The second, an inter-Christian consultation, was held in Toulouse, France, in 2007, to reflect on these same issues. Questions on *Family and Community, Respect for Others, Economy, Marketing and Competition, and Violence and Politics* were thoroughly discussed. The pastoral and missionary issues around these topics became the background for theological reflection and for the principles developed in this document. Each issue is important in its own right and deserves more attention that can be given in these recommendations.

5. The participants of the third (inter-Christian) consultation met in Bangkok, Thailand, from the 25th to 28th of January 2011 and finalized this document

CHRISTELIJK GETUIGENIS IN EEN MULTIRELIGIEUZE WERELD: AANBEVELINGEN VOOR GEDRAG

Dit document werd gepresenteerd op 28 juni 2011 op het hoofdkwartier van de Wereldraad van Kerken te Geneve door dr. Geoff Tunnicliffe, algemeen secretaris van de Wereldwijde Evangelische Alliantie, dr. Olav Fykse Tveit, algemeen secretaris van de Wereldraad van Kerken, and kardinaal Tauran van de Pauselijke Raad voor Interreligieuze Dialoog. De Nederlandse vertaling is verzorgd door Wilbert van Saane, stafmedewerker van de Nederlandse Zendingsraad te Utrecht.

PREAMBULE

Zending behoort tot het wezen van de kerk. De verkondiging van het woord van God en het getuigenis ten overstaan van de wereld zijn essentieel voor elke christen. Tegelijkertijd is het noodzakelijk om dit te doen in overeenstemming met de grondbeginselen van het evangelie, met respect en liefde voor alle mensen.

In het bewustzijn van de spanningen tussen volken en gemeenschappen met verschillende godsdienstige overtuigingen en de verscheidenheid in opvattingen van het christelijke getuigenis, hebben de Pauselijke Raad voor Interreligieuze Dialoog (PCID), De Wereldraad van Kerken (WCC) en – op uitnodiging van de Wereldraad – de Wereldwijde Evangelische Alliantie (WEA) zich over een periode van vijf jaar bezonnen en dit document geproduceerd om te dienen als een reeks aanbevelingen voor gedrag in christelijk getuigenis overal ter wereld. Dit document is niet bedoeld als een theologische positiebepaling inzake zending, maar behandelt praktische kwesties rondom het christelijke getuigenis in een multireligieuze wereld.

Dit document wil kerken, kerkenraden en zendingsorganisaties aanzetten tot reflectie op de huidige praktijk. Het is geschreven in de hoop dat zij de aanbevelingen in dit document gebruiken om hun eigen passende richtlijnen te ontwikkelen met het oog op het getuigenis en de zending onder mensen met een andere religie of mensen die geen religie aanhangen. De opstellers van dit document hopen dat christenen over de hele wereld er studie van zullen maken in het licht van de praktijk van hun eigen getuigenis van het geloof in Christus, in woord en daad.

EEN BASIS VOOR CHRISTELIJK GETUIGENIS

1. Voor christenen is het een voorrecht en een vreugde om verantwoording af te leggen van de hoop die in hen is, in zachtmoedigheid en respect (vgl. 1 Petrus 3:15).
2. Jezus Christus is de eerste getuige (vgl. Johannes 18:37). Christelijk getuigenis is altijd het delen in zijn getuigenis. Het neemt de vorm aan van getuigenis van het koninkrijk, dienst aan de naaste en totale zelfovergave, zelfs als dat leidt tot het kruis. Zoals de Vader de Zoon zond in de kracht van de Heilige Geest, zo worden gelovigen gezonden om in woord en daad te getuigen van de liefde van de drie-enige God.
3. Het voorbeeld en het onderwijs van Jezus Christus en van de vroege kerk zijn het richtsnoer voor christelijke zending. Al tweeduizend jaar lang hebben christenen geprobeerd om de weg van Christus te volgen door het goede nieuws van Gods rijk te delen (vgl. Lucas 4:16-20)
4. Tot het christelijk getuigenis in een pluralistisch wereld behoort de dialoog met mensen uit andere godsdiensten en culturen (vgl. Handelingen 17:22-28).

5. In sommige situaties is het moeilijk om te leven volgens het evangelie. Verkondiging van het evangelie wordt verhinderd of zelfs verboden. Toch hebben christenen de opdracht van Christus ontvangen om trouw te blijven getuigen van hem, in solidariteit met elkaar (vgl. Matteüs 28:19-20; Marcus 16:14-18; Lucas 24:44-48; Johannes 20:21; Handelingen 1:8).
6. Als christenen in de zending oneigenlijke middelen gebruiken, bijvoorbeeld misleiding of dwang, dan verraden ze het evangelie en worden ze de oorzaak van het lijden van anderen. Zulke praktijken roepen om berouw en ze herinneren ons aan onze voortdurende afhankelijkheid van Gods genade (Romeinen 3:23).
7. Christenen weten zich geroepen om te getuigen van Christus, maar belijden dat bekering uiteindelijk het werk is van de Heilige Geest (vgl. Johannes 16:7-9; Handelingen 10:44-47). Ze erkennen dat de Geest waait waarheen de Geest wil, langs wegen waarover mensen geen controle hebben (vgl. Johannes 3:8).

PRINCIPES

Christenen worden opgeroepen om zich te verbinden aan de volgende principes, en zo te proberen de opdracht van Christus te vervullen op een wijze die overeenstemt met het evangelie, in het bijzonder in interreligieuze contexten.

1. **Gods liefde in de praktijk brengen.** Christenen geloven dat God de bron is van alle liefde. Daarom richten zij hun leven op die liefde en weten zij zich geroepen om in hun getuigenis hun naaste lief te hebben als zichzelf (vgl. Matteüs 22:34-40; Johannes 14:15).

2. **Christus navolgen.** In alle aspecten van het leven en in het bijzonder in hun getuigenis zijn christenen geroepen om het voorbeeld en het onderwijs van Jezus Christus te volgen, te delen in zijn liefde, en glorie en eer te geven aan God de Vader in de kracht van de Heilige Geest (vgl. Johannes 20:21-23).
3. **Christelijke waarden.** Christenen zijn geroepen tot integriteit, liefde, barmhartigheid en nederigheid. Ze zijn geroepen arrogantie, neerbuigendheid en geringschattendheid te overwinnen (vgl. Galaten 5:22).
4. **Daden van dienstbaarheid en gerechtigheid.** Christenen zijn geroepen om recht te doen en trouw te zijn en innig lief te hebben (vgl. Micha 6:8). Ze zijn ook geroepen om anderen te dienen en, in die dienstbaarheid, Christus te herkennen in de minsten van hun zusters en broeders (vgl. Matteüs 25:45). Daden van dienstbaarheid, zoals het aanbieden van onderwijs, gezondheidszorg, noodhulp en het bepleiten van rechten zijn een integraal onderdeel van het christelijke getuigenis. Voor misbruik van armoede en hulpbehoevendheid is echter geen plaats in christelijk werk. Christenen moeten zich in hun dienstbaarheid verre houden van alle vormen van verlokking, ook van financiële beloften en beloningen.
5. **Onderscheiding in de dienst der genezing.** Bedieningen van genezing zijn onlosmakelijk verbonden met het christelijk getuigenis. Christenen zijn geroepen tot onderscheidingsvermogen in het uitvoeren van deze bedieningen. Ze dienen de menselijke waardigheid te respecteren en zich te wachten voor misbruik van de menselijke kwetsbaarheid en het verlangen naar genezing.

6. **Verwerping van geweld.** Christenen zijn geroepen om iedere vorm van geweld af te wijzen, ook psychisch en sociaal geweld. Daarbij hoort ook machtsmisbruik wanneer zij van hun geloof getuigen. Ook verwerpen ze geweld, onrechtvaardige discriminatie of onderdrukking door religieuze of seculiere autoriteiten van wat voor aard ook. Beschadiging of vernietiging van gebedshuizen, religieuze symbolen of heilige teksten keuren ze af.
7. **Vrijheid van godsdienst en geloof.** Onder godsdienstvrijheid rekenen we het recht het geloof publiekelijk te belijden, te praktiseren, te propageren en het recht om van godsdienst te veranderen. Godsdienstvrijheid vloeit voort uit de menselijke waardigheid, die is gegrondvest in de schepping van alle mensen naar het beeld en de gelijkenis van God (vgl. Genesis 1:26). Daarom hebben alle mensen gelijke rechten en verantwoordelijkheden. Waar een religie misbruikt wordt voor politieke doeleinden en waar vervolging omwille van godsdienst plaatsvindt, daar zijn christenen geroepen om in een profetisch getuigenis deze zaken aan de kaak te stellen.
8. **Wederzijds respect en solidariteit.** Christenen zijn geroepen tot toegewijde samenwerking met alle mensen om zo, in wederzijds respect, gerechtigheid, vrede en het algemeen goed te bevorderen. Interreligieuze samenwerking is een essentiële dimensie hiervan.
9. **Respect voor alle mensen.** Christenen erkennen dat het evangelie culturen onder kritiek stelt, maar ook verrijkt. Ook wanneer het evangelie sommige aspecten van cultuur onder kritiek stelt, zijn christenen toch geroepen om alle mensen te respecteren. Christenen zijn ook geroepen om die elementen te onderscheiden die in hun eigen cultuur haaks op het evangelie staan.

10. **Vals getuigenis verwerpen.** Christenen moeten oprecht en respectvol spreken. Ze moeten goed luisteren om het geloof en het leven van anderen te leren begrijpen. Ze worden aangemoedigd om te erkennen en te waarderen wat goed en waar is in het geloof van anderen. Commentaar en kritiek moeten gegeven worden in een geest van wederzijds respect, en daarbij moet vals getuigenis over andere godsdiensten vermeden worden.
11. **Persoonlijk inzicht waarborgen.** Christenen geven toe dat het veranderen van godsdienst een beslissende stap is. Het is een stap die voorbereiding en reflectie, en dus ook tijd, vergt. In dat proces moet de persoonlijke vrijheid volledig gegarandeerd zijn.
12. **Interreligieuze relaties bouwen.** Christenen moeten relaties van respect en vertrouwen blijven opbouwen met mensen uit andere religies. Zo bevorderen ze wederzijds begrip, verzoening en samenwerking voor het algemeen welzijn.

AANBEVELINGEN

De derde consultatie georganiseerd door de Wereldraad van Kerken met de steun van Wereldwijde Evangelische Alliantie, en door de PCID van de Heilige Stoel, waaraan de grootste christelijke families deelnamen (katholiek, orthodox, protestants, evangelisch en pinkster), heeft in een geest van oecumenische samenwerking dit document voorbereid en ter overweging aangeboden aan kerken, nationale en regionale christelijke organisaties en zendingsorganisaties, in het bijzonder aan hen die werken in interreligieuze contexten, en doet de volgende **aanbevelingen** aan deze lichamen:

Bestudeer de kwesties die dit document opwerpt en *formuleer*, indien nodig, *richtlijnen voor gedrag* met het oog op het christelijk getuigenis die passen bij de eigen specifieke context. Waar dit mogelijk is, zou dit een oecumenisch proces moeten zijn, in overleg met vertegenwoordigers van andere religies.

Bouw relaties van respect en vertrouwen met mensen uit alle godsdiensten, in het bijzonder op het institutionele niveau tussen kerken en andere religieuze gemeenschappen. Het zoeken van de interreligieuze dialoog is deel van het toegewijde christelijke leven. In sommige situaties, daar waar jaren van spanning en conflict diepe argwaan en geschonden vertrouwen tussen en onder gemeenschappen hebben achtergelaten, kan de interreligieuze dialoog nieuwe kansen bieden om conflicten bij te leggen, gerechtigheid te herstellen, herinneringen te helen, voor verzoening en vrede te werken.

Moedig christenen *aan* om hun eigen godsdienstige identiteit en hun geloof te *versterken* terwijl ze hun kennis en begrip van andere godsdiensten *verdiepen*, daarbij de perspectieven van aanhangers van andere godsdiensten in ogenschouw nemend. Christenen doen er goed aan het geloof en de levenswandel van mensen met andere godsdiensten niet onjuist voor te stellen.

Werk samen met andere godsdienstige gemeenschappen in interreligieuze pleitbezorging voor gerechtigheid en het welzijn van de samenleving en sta, waar mogelijk, schouder aan schouder in lotsverbondenheid met mensen die in conflict-situaties verkeren.

Roep overheden *op* te garanderen dat de godsdienstvrijheid naar behoren en in de volle breedte gerespecteerd wordt, in de

erkenning dat het in vele landen religieuze instituten en personen verboden is hun missie uit te voeren.

Bid voor de naasten en voor hun welzijn, in de erkenning dat het gebed de bron is van wie we zijn en wat we doen, en ook van de zending van Christus.

APPENDIX: De achtergrond van het document

1. Wereldwijd is er vandaag sprake van een groeiende samenwerking onder christenen en ook tussen christenen en volgelingen van andere religies. De Pauselijke Raad voor Interreligieuze Dialoog (PCID) van de Heilige Stoel en het Programma voor Interreligieuze Dialoog en Samenwerking van de Wereldraad van Kerken (WCC-IRDC) hebben al een geschiedenis van zulke samenwerking opgebouwd. Voorbeelden van thema's waarin de PCID/IRDC hebben samengewerkt zijn: het interreligieuze huwelijk (1994-1997), het interreligieuze gebed (1997-1998) en Afrikaanse religiositeit (2000-2004). Dit document is de vrucht van hun samenwerking.
2. In de wereld van vandaag nemen interreligieuze spanningen toe. Dat leidt tot geweld en verlies aan mensenlevens. Politieke, economische en andere factoren spelen een rol in deze spanningen. Christenen raken soms, bedoeld of onbedoeld, ook betrokken in deze conflicten. Soms zijn ze degenen die vervolgd worden, soms degenen die deel hebben in de geweldpleging. Als reactie hierop besloten de PCID en de IRDC zich te buigen over deze vraagstukken. Het gemeenschappelijke proces was bedoeld om te komen tot aanbevelingen voor gedrag in christelijk getuigenis. De WCC-IRDC nodigde de Wereldwijde Evangelische Alliantie (WEA) uit om deel te nemen aan dit proces, die hier graag gehoor aan gaf.

3. Aanvankelijk werden twee consultaties gehouden. De eerste, in het Italiaanse Lariano in 2006, droeg de titel 'De huidige stand van zaken beschouwen'. Vertegenwoordigers van verschillende godsdiensten deelden hun visies op en ervaringen met het vraagstuk bekering. De officiële verklaring van deze consultatie stelt: 'Wij bevestigen dat iedereen het recht heeft anderen uit te nodigen tot begrip van hun geloof, maar dat dit recht niet zó mag worden uitgeoefend dat het leidt tot de schending van rechten van anderen en van religieuze gevoeligheden. De vrijheid van godsdienst dwingt ons allen de absolute verantwoordelijkheid te nemen voor het respect voor andere geloven, en deze nooit te denigreren, te belasteren of verkeerd voor te stellen om zo de superioriteit van ons eigen geloof te bevestigen.'
4. De tweede consultatie, een inter-christelijke consultatie gehouden in het Franse Toulouse in 2007, boog zich over dezelfde vraagstukken. Vragen rondom *familie en gemeenschap, respect voor anderen, economie, marketing en concurrentie en geweld en politiek* werden uitgebreid bediscussieerd. De pastorale en missionaire aspecten van deze vraagstukken werden de achtergrond van de theologische reflectie en van de principes ontwikkeld in dit document. Elke kwestie is van buitengewoon belang en verdient meer aandacht dan deze aanbevelingen kunnen geven.
5. De deelnemers aan de derde, wederom inter-christelijke, consultatie kwamen samen in Bangkok in Thailand van 25 tot 28 januari 2011 en legden de laatste hand aan dit document.

Introducing ‘Christian Witness in a Multireligious World’

‘Christian Witness in a Multireligious World’ (CWMW) is an broad, ecumenical affirmation that was presented on the 28th of June 2011 by Dr. George Tunicliffe, general secretary of the World Evangelical Alliance (WEA), Dr. Olav Fykse Tveit, general secretary of the World Council of Churches (WCC) and Cardinal Jean-Louis Tauran of the Pontifical Council for Interreligious Dialogue (PCID), at the Ecumenical Centre of the World Council of Churches in Geneva, Switzerland.¹ The majority of Christians worldwide – 90 % of them said Tunicliffe, while Tveit spoke of two billion – may be able to endorse this unified declaration through the overarching networks of WEA and WCC and the Roman Catholic Church. For this reason, Cardinal Tauran called the presentation of this declaration a historic moment.

The document provides guidelines for Christian witness in places where different religions coexist. It is the intention of the authors that these guidelines will be discussed and applied on national and regional levels. This happened during a gathering of the Netherlands Missionary Council on the 10th of February 2012, in the presence of representatives of evangelical missionary organisations and Roman Catholic organisations for mission and ecumenism. The Dutch translation of this document was published through various media.

---

¹ A report of the presentation and the audio files of the addresses may be found on <http://www.oikoumene.org/en/news/news-management/eng/a/article/1637/christians-reach-broad-co.html>.

The genesis of CWMW

During the presentation Dr. Tunicliffe emphasised that not only the end result, but also the process of crafting the document deserves attention. A process of five years appears to be very lengthy for a document this short. The reason why the authors have worked on the document for such a long period of time is that they insisted on an intensive listening process. They listened carefully to representatives of other religions and to each other. The conversations during the consultations did not only have intellectual, but also spiritual and even mystical dimensions. The group members, representing all the large Christian traditions, shared with one another their journey in faith and their experiences with conversion. This spiritual dimension of the preparatory process is tangible in the simple, concise text of the document.

Why are these guidelines for missionary work important?

These guidelines are first of all meant to be a positive stimulus. In their articulation of a basis for Christian witness (in the first part of the document), the authors state with a reference to 1 Peter 3:15 that it is a privilege and a joy for Christians to give an account of the hope that is within them.

However, these guidelines do not only stimulate; they also enable critical reflection on missionary praxis in the light of the Bible. In missionary work, people, relationships and projects often go astray. Point six of the basis states: ‘If Christians engage in inappropriate methods of exercising mission by resorting to deception and coercive means, they betray the gospel and may cause suffering to others. Such departures call for repentance and remind us of our need for God’s continuing grace (cf. Romans 3:23).’ It is tempting to think of spectacular examples from other countries than our

own: violence between religious communities, misleading mass gatherings, forced conversions. It seems to me more fruitful to consider how missionary work by Dutch churches and organisations may go wrong. Here are four risk factors that illustrate why a code of conduct is no luxury. This list is (unfortunately) by no means exhaustive.

1. Short term projects in evangelism and diaconal care that are organised without local churches or partners may lead to alienation from the gospel and may damage or jeopardise the position of local Christians.
2. When churches and organisations support missionary work in countries that limit the freedom of religious minority in the name of the majority religion, while at the same time turning a blind eye to limitations on religious freedom of minorities in their own countries, this may rightly lead to serious misgivings against such churches and organisations. In other words: champions of religious freedom in other countries who do not strive for religious freedom, particularly for minorities, in their own country are using double standards.
3. Institutions of a religious nature, such as schools, medical facilities and also churches have power and they may abuse that power. What starts with a missionary drive to serve people or to proclaim the good news may end in misrepresentation of the gospel of Jesus or brutal forms of power abuse. This remark is not meant as finger-pointing to Roman Catholic institutions of the past. Wherever Christians in mission establish institutions – and that is often how mission takes shape – these risks lurk.
4. Within the Christian community the problem of proselytism is still a source of conflict and division. Within the Netherlands much ecumenical progress has been made. It is, however, not inconceivable that a Dutch organisation would support missionary work elsewhere in the world

that is perceived as proselytism by other Christians. Initiatives for unity may draw Christians in the Netherlands close, missionary work elsewhere in the world must also profit from the quest for rapprochement and unity.²

How do we use these guidelines?

‘Christian Witness in a Multireligious World’ can serve as a tool to improve the practice of mission. The authors indicate that they do not ascribe universal validity to their text and invite churches and organisations to articulate their own guidelines based on their example. In my observation three aspects of this document that are of particular importance for missionary initiatives in and from the Netherlands.

1. CWMW facilitates the evaluation of the missionary praxis of churches and organisations. As Dr. Tveit put at the presentation: ‘Christian witness demands Christian attitudes.’ This document is a mirror and a pointer (back) to Christian attitudes.
2. CWMW stipulates a close relation between mission and religious freedom. Many Christians have a heart for mission. Many other Christians have a heart for religious

---

² The World Council of Churches, the Vatican and the Lausanne Movement have already done much thinking on the theme of proselytism. As early as 1970, the Joint Working Group of the WCC and the Roman Catholic Church published the declaration ‘Common Witness and Proselytism’. In the 1990s this was followed by ‘Towards common witness: A call to adopt responsible relationships in mission and to renounce proselytism,’ <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-commissions/mission-and-evangelism/towards-common-witness.html>. The Lausanne Movement has devoted a series of consultations to mission among ‘nominal’ Christians in Roman Catholic, Orthodox and Protestant contexts. The results of these consultations have been published as Lausanne Occasional Papers 10, 19 and 23, see: www.lausanne.org.

freedom. Few Christians combine a passion for both. Yet mission and religious freedom belong together. In this regard, the participation of the World Evangelical Alliance is significant, as this organisation has strived for both religious freedom and mission ever since its establishment in 1846.

3. CWMW reminds us that conversion is at the same an intensely human phenomenon and a divine mystery. This redresses a balance that has been away for some decades. For in recent decades, the ecumenical movement has stressed the human aspect of conversion as liberation³, while the evangelical movement has stressed that conversion leads to eternal salvation⁴. (Dutch) Roman Catholic discourse has given prominence to dialogue, while conversion was a notion in the background.⁵ CWMW, however, states that dialogue and conversion are both intrinsically related to witness and give centre stage to the work of the Holy Spirit in both. Thus, Roman Catholic, conciliar protestant and evangelical Christians appear to converge in a shared conviction that dialogue and conversion are not mutually exclusive, but rather presuppose one another.

---

³ 'Mission and Evangelism – An Ecumenical Affirmation' (1982) emphasised the liberational aspect of conversion as a free choice for the poor who are deprived of any other choices in life in situations of oppression and exploitation.

⁴ See, for instance, Lausanne Covenant, 4: 'To evangelize is to spread the good news that Jesus Christ died for our sins and was raised from the dead according to the Scriptures, and that as the reigning Lord he now offers the forgiveness of sins and the liberating gifts of the Spirit to all who repent and believe.' www.lausanne.org.

⁵ During the presentation of CWMW Cardinal Tauran cited the well-known phrase from the papal declaration on the relation with other religions, *Nostra Aetate* (1965), par. 2: 'The Catholic Church rejects nothing that is true and holy in these religions.'

Mission without hidden agendas

CWMW is a declaration about sincerity and honesty. Hidden agendas, pressure, misleading information: there is no place for them in mission. I would summarise the message of this document in the following words: whatever I think and say about mission, I should be able to say in the presence of a sincere Muslim, Hindu, Jew, Buddhist or atheist. I should always be able to look the other straight into the eyes. That does not mean that all planning, methods, and decision-making in mission should always be public. Political and social conditions may be unfavourable or even dangerous to such openness. Yet if I truly respect the other as human being created in God's image, and I want to walk in the footsteps of Christ, I will never resort to disrespect, compulsion, misleading information or lies. For by such means I would deny the gospel and be unfaithful to Christ.

This ethical principle stimulates sincere witness but also places our missionary praxis under constant critique. It is up to every church, religious order and organisation to apply these guidelines to their own work. CWMW confronts Christians in mission with uneasy, but healthy questions.

Wilbert van Saane, staff worker at the Netherlands Missionary Council

Een inleiding tot ‘Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld’

‘Christian Witness in a Multireligious World’ (CWMW) – Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld – is een zeer breed gedragen verklaring die werd gepresenteerd op 28 juni 2011 door dr. Geoff Tunnicliffe, algemeen secretaris van de Wereldwijde Evangelische Alliantie, dr. Olav Fykse Tveit, algemeen secretaris van de Wereldraad van Kerken, and Kardinaal Jean-Louis Tauran van de Pauselijke Raad voor Interreligieuze Dialoog, op het hoofkwartier van de Wereldraad van Kerken in Geneve, Zwitserland. Het is een eensgezinde verklaring waar het grootste deel van de wereldkerk – 90 % zei Tunnicliffe bij de presentatie; misschien wel 2 miljard christenen zei Tveit – via deze overkoepelende verbanden achter kan staan. Kardinaal Tauran noemde de presentatie daarom een historisch moment.⁶

Het document biedt aanbevelingen voor christelijk getuigenis op plaatsen waar verschillende religies naast elkaar een rol spelen. Het is de bedoeling van de opstellers dat deze aanbevelingen op nationaal en regionaal niveau besproken en toegepast worden. Dat is gebeurd tijdens een vergadering van de Nederlandse Zendingsraad op 10 februari 2012, in de tegenwoordigheid van vertegenwoordigers van evangelische zendingsorganisaties en van rooms-katholieke organisaties voor missie en oecumene. De Nederlandse vertaling van het document is inmiddels ook in diverse media gepubliceerd.

---

⁶ Voor een verslag van de presentatie van deze verklaring en de audio bestanden van de toespraken van dr. Tunnicliffe, dr. Tveit en kardinaal Tauran: <http://www.oikoumene.org/en/news/news-management/eng/a/article/1637/christians-reach-broad-co.html>.

De wordingsgeschiedenis van CWMW

Tijdens de presentatie benadrukte dr. Tunnicliffe dat niet alleen het eindresultaat, maar ook het wordingsproces aandacht verdient. Voor een relatief kort document lijkt een proces van vijf jaar erg lang. Een verslag van dit wordingsproces is te vinden in het artikel van John Baxter-Brown, een van de opstellers, in *TussenRuimte* 2011/1.⁷ De reden waarom de opstellers zo lang aan het document gewerkt heeft, is dat ze een intensief luisterproces wilden doormaken. Ze luisterden naar vertegenwoordigers van andere godsdiensten en naar elkaar. De gesprekken tijdens de verschillende consultaties waren niet alleen van intellectuele, maar ook van spirituele, mystieke aard. De groepsleden, die alle grote christelijke families vertegenwoordigden, deelden met elkaar hun weg in het geloof en hun ervaringen met bekering. Deze geestelijke dimensie van het voorbereidingsproces is tastbaar in de eenvoudige, korte tekst.

Waarom zijn deze richtlijnen voor missionair werk belangrijk?

Deze richtlijnen zijn in de eerste plaats als positieve stimulans bedoeld. Als het document in het eerste deel de basis van christelijk getuigenis formuleert, stelt het met verwijzing naar 1 Petrus 3:15 dat het voor christenen een voorrecht en een vreugde is om verantwoording af te leggen van de hoop die in hen is.

De richtlijnen stimuleren niet alleen, maar maken ook kritische reflectie op de missionaire praktijk in bijbels licht mogelijk. In missionair werk kunnen mensen, relaties en projecten danig ontsporen. ‘Als christenen in de zending oneigenlijke middelen gebruiken, bijvoorbeeld misleiding of dwang, dan verraden ze

---

⁷ J. Baxter-Brown, ‘Een gedragscode bij bekering,’ *TussenRuimte: Tijdschrift voor interculturele theologie* 2011/1, 17-21.

het evangelie en worden ze de oorzaak van het lijden van anderen. Zulke praktijken roepen om berouw en ze herinneren ons aan onze voortdurende afhankelijkheid van Gods genade (Romeinen 3:23).’ Het is verleidelijk om hierbij meteen te denken aan spectaculaire voorbeelden uit andere landen: geweld tussen religieuze gemeenschappen, misleidende massabijeenkomsten, gedwongen bekeringen. Vruuchtbaarder lijkt het mij echter om na te gaan hoe missionair werk vanuit Nederlandse kerken en Nederlandse organisaties mis kan gaan. Ik noem vier gevaren die mijns inziens voldoende illustreren waarom een gedragscode geen overbodige luxe is. Dit is (helaas) geenszins een uitputtende lijst.

1. *Korte termijn projecten* voor evangelisatie of diaconaat die *buiten* plaatselijke kerken of partners om werken, kunnen vervreemding van het evangelie en een moeilijke positie voor lokale christenen in de hand werken.⁸
2. Als kerken en organisaties missionair werk steunen in landen waar in de naam van de meerderheidsgodsdiens aanhangers van andere godsdiensten in hun vrijheden beperkt worden, en tegelijkertijd in hun eigen land instemmen met beperking van religieuze vrijheden van minderheden, dan zal dit terecht grote weerstand oproepen. Met andere woorden: een voorvechter van *godsdiensvrijheid* in andere landen die zich thuis niet sterk maakt voor religieuze minderheden meet met twee maten.
3. *Instituten van religieuze aard*, zoals scholen, medische voorzieningen en ook kerken hebben macht en die macht kan misbruikt worden. Wat begint met een missionaire drive om mensen te dienen of de goede boodschap te

---

⁸ In Nederland is enkele jaren geleden op initiatief van de Evangelische Zendingalliantie al richtlijnen voor korte termijn uitzendingen: <http://eza.nl/media/upload/files/Richtlijn%20kortetermijn%20uitzendingen%20versie%2015%20okt%202008.pdf>.

verkondigen, kan eindigen in een misrepresentatie van het evangelie van Jezus of bruut machtsmisbruik. Deze opmerking is niet bedoeld als impliciete aanklacht tegen rooms-katholieke instanties van weleer. Overal waar christenen in zending instituten oprichten – en zo krijgt missie vaak gestalte – liggen deze gevaren op de loer.

4. In de christelijke gemeenschap zorgt het probleem van *proselitisme* nog steeds voor conflict en verdeeldheid. Binnen Nederland is al grote vooruitgang en toenadering geboekt. Het is echter niet ondenkbaar dat een Nederlandse organisaties elders in de wereld missionair werk ondersteunt dat door lokale kerken als proselitisme wordt ervaren. Initiatieven voor eenheid mogen christenen in Nederland dan dicht bij elkaar brengen, missionair werk in andere delen van de wereld is gebaat bij het zoeken van toenadering.⁹

Hoe deze aanbevelingen te gebruiken?

‘Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld’ is een hulpmiddel om de praktijk van missionair werk te verbeteren. De opstellers geven aan dat zij aan hun tekst geen algemene geldigheid toekennen en nodigen kerken en organisaties uit op basis van dit voorbeeld eigen richtlijnen op te stellen. Naar

---

⁹ Door de Wereldraad van Kerken, het Vaticaan en de Lausanne-beweging is al veel denkwerk verricht rondom het thema proselitisme. Al in 1970 gaf een gemeenschappelijke werkgroep van WCC en de Rooms-Katholieke Kerk de verklaring ‘Common Witness and Proselytism’ uit. In de jaren ’90 verscheen ‘Towards common witness: A call to adopt responsible relationships in mission and to renounce proselytism,’ <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-commissions/mission-and-evangelism/towards-common-witness.html>. De Lausanne-beweging heeft zich in een serie consultaties zorgvuldig bezig gehouden met zending onder ‘nominale’ christenen in rooms-katholieke, orthodoxe en protestantse contexten. De resultaten van deze consultaties zijn gepubliceerd als Lausanne Occasional Papers 10, 19 en 23, zie: www.lausanne.org.

mijn observatie zijn drie aspecten van dit document van buitengewoon belang voor missionaire initiatieven in en vanuit Nederland.

1. CWMW faciliteert, zoals gezegd, het *evalueren van de missionaire praktijk van kerken en organisaties*. Zoals dr. Tveit het stelde in zijn toespraak bij de presentatie: 'Christian witness demands Christian attitudes'. Dit document houdt een spiegel voor en wijst de weg (terug) naar 'Christian attitudes'.
2. CWMW stipuleert een nauwe relatie tussen *missie en godsdienstvrijheid*. Veel christenen hebben een hart voor zending; veel anderen een hart voor godsdienstvrijheid. Veel minder christenen combineren een passie voor beide. Zending en godsdienstvrijheid zijn echter hol en bol. In dit opzicht is de participatie van de Wereldwijde Evangelische Alliantie in dit proces van grote betekenis, omdat deze organisatie vanaf haar oprichting in 1846 zich ingezet heeft voor godsdienstvrijheid en missie.
3. CWMW brengt in herinnering dat *bekering* tegelijkertijd een intens menselijk fenomeen en een goddelijk mysterie is. Daarmee is een balans teruggevonden die enkele decennia weg is geweest. In het recente verleden is in de oecumenische beweging de menselijke kant van bekering sterk benadrukt¹⁰; door de evangelische beweging het aspect van eeuwig heil dat door bekering gevonden wordt¹¹; en in (Nederlandse) rooms-katholieke kringen

---

¹⁰ 'Mission and Evangelism – An Ecumenical Affirmation' (1982) benadrukt het bevrijdende aspect van bekering voor armen die in situaties van onderdrukking en uitbuiting al van zoveel keuzevrijheid beroofd zijn. In Nederlandse vertaling uitgegeven en becommentarieerd door de NZR in de reeks *Allerwegen* 14/3 (1983) als 'Zending en evangelisatie – een oecumenisch akkoord'.

¹¹ Zie bijvoorbeeld de definitie van evangelisatie in het Lausanne Covenant, 4: 'To evangelize is to spread the good news that Jesus Christ died for our sins and was raised from the dead according to the Scriptures, and that as the

lijkt de dialooggedachte het denken over bekering sinds Vaticanum II wat in de schaduw gezet te hebben¹². CWMW document stelt echter dat dialoog en bekering beide alles met getuigenis te maken hebben, en stelt daarbij het werk van de Heilige Geest in beide centraal. Daarmee lijken rooms-katholieke, conciliaire en evangelische christenen elkaar weer te vinden in een gezamenlijke overtuiging dat dialoog en bekering elkaar niet uitsluiten, maar elkaar eerder veronderstellen.

Zending met een open vizier

CWMW is een verklaring over oprechtheid en eerlijkheid. Verborgene agenda's, machtsmiddelen, misleiding: het zijn zaken die niet bij zending passen. De boodschap van dit document zou ik zo willen samenvatten: alles wat ik denk en zeg over zending moet ik kunnen zeggen waar een oprechte moslim, hindoe, jood, boeddhist, atheïst bij is. Ik moet de ander ten allen tijde recht in de ogen kunnen kijken. Daarmee wil ik niet zeggen dat alle plannen, methoden en beslissingen met betrekking tot zending in de openbaarheid moeten. De politieke en maatschappelijke situatie is daar op sommige plaatsen te gevaarlijk voor. Maar als ik de ander werkelijk respecteer als mens geschapen naar Gods beeld, dan zal ik, in het voetspoor van Christus, nooit mijn toevlucht nemen tot disrespect, dwang, misleiding of leugenachtigheid. Daarmee verloochen ik het evangelie en ben ik Christus ontrouw.

---

reigning Lord he now offers the forgiveness of sins and the liberating gifts of the Spirit to all who repent and believe.' www.lausanne.org.

¹² Bij de presentatie citeerde Kardinaal Tauran de beroemde frase uit pauselijke verklaring over de verhouding tot de niet-christelijke religies, *Nostra Aetate* (1965), par. 2: 'The Catholic Church rejects nothing that is true and holy in these religions.'

Dit ethische grondprincipe stimuleert oprecht getuigenis, maar stelt de missionaire praxis ook telkens weer onder kritiek. Het is aan iedere kerk, orde en organisatie om de toepassing te maken op het eigen werk. CWMW confronteert christenen in missie met ongemakkelijke, maar heilzame vragen.

Wilbert van Saane, stafmedewerker Nederlandse Zendingsraad

Christian Witness in a Multireligious World: A Case Study in The Hague

Although the Roman Catholic Church values continuity and tradition, and may sometimes give the impression that its views hardly change, the document *Christian Witness in a Multi-Religious World* demonstrates that much has indeed changed in the Roman Catholic thinking on other religions over the past fifty years. The Second Vatican Council was a breakthrough in this field, but this current document would have been unthinkable back in 1965.

How does interreligious dialogue happen at the grassroots level? I would like to elucidate this by referring to an international religious community in The Hague. (The Hague Religious Community Schilderswijk, HIRCOS.) By way of conclusion I will try to position the document in the worldwide Roman Catholic Church.

The HIRCOS is a group of fathers and sisters who have settled in the Schilderswijk area in The Hague about twelve years ago. The fathers are members of the missionary order SVD (Societas Verbi Divini – Society of the Divine Word Missionaries). The sisters are members of a related institution, the SSpS (Servantes Spiritus Sancti - Holy Spirit Missionary Sisters). Both congregations were established in the late nineteenth century by the German Arnold Janssen, who was forced to choose a location in the Netherlands due to the unfavourable political climate in Germany at the time (the so-called *Kulturkampf*). He ended up in the village of Steyl, near the city of Venlo. The SVD and the SSpS are some of the largest missionary congregations within the Roman Catholic Church with 6.000 and 3.300 members respectively.

A mixed male-female religious community is a rather unique phenomenon. For a long time, the cooperation included another missionary congregation, the Missionaries of Africa or White Fathers, but they withdrew from the community two years ago. The HIRCOS was deliberately established in this part of The Hague because it is such mixed neighbourhood in terms of religion and culture. In addition, the inhabitants of this quarter have many needs. The community itself reflects the diversity of the neighbourhood. It includes people from the Netherlands, Indonesia, the Philippines, India and DR Congo. They are expecting a Polish person to join shortly. All these people are Roman Catholics, but that does certainly not mean that community life and cooperation always run smoothly. With its international and intercultural character the group wishes to be a witness of peaceful coexistence. Exactly because this is a struggle, its witness is meaningful.

What about the interaction with adherents of others faiths whom the members of the community meet? It is mainly Islam that the community encounters. Or rather: the members encounter people who are Muslims. They choose to engage in a dialogue of life with them. That means that they avoid conversations about commonalities and differences between the respective religions, but instead show interest in the everyday life of the people: unemployment, work issues like exploitation, legal issues like obtaining residence permits, illness, concerns about relatives in other countries, raising of children, financial worries, violence. But they also share in joyful occasions such as weddings, graduations, success in a language course, finding a job. By sharing the lives of the people, the members of HIRCOS seek to practise God's love, to follow Christ, to live according to Christian values and to bring healing. They meet people in the streets, in church and during neighbourhood activities in community centres or at meetings of local interest groups. In the words of the document

Christian Witness: service and justice, mutual respect and solidarity, respect for all people (which is countercultural) and building of interreligious relationships.

You may wonder: do they proclaim anything at all? Do they bring the message of the gospel to Muslims, Hindus and non-believers? I can only say that it is not the aim of HIRCOS to actively encourage people to convert to Roman Catholicism from another faith or worldview. Of course the people in the neighbourhood get acquainted with Christianity and Roman Catholicism through them, and they welcome anybody who wishes to deepen this acquaintance. However, just like the vocation to become a father or a sister is not compulsory for everybody, the vocation to become a Christian is not either. This is better left up to God.

So how do Roman Catholics view conversion to Christianity, and admittance into the Roman Catholic Church in particular? There is a significant difference here between Roman Catholicism and the churches of the Reformation, although processes of change are now going on. These processes have to do with the tension between individual and collective faith. Traditionally, the church has tried to convert groups. This was already the case in early medieval Europe. If the leader of a certain tribe agreed to be baptised, his tribe or group was supposed to follow. Through the centuries, the clergy has approached the faithful as a collective rather than on an individual basis. So the Catholic believer's relationship with God passed through the church. The church was necessary for a truly fulfilled human existence. In the churches of the Reformation and particularly in evangelical churches I observe a stronger emphasis on the personal relationship between Jesus Christ and the individual. The church does assemble the faithful, but the individual does not necessarily need the church to come to Christ. In the collectivist Roman Catholic

tradition, on the other hand, it is not natural to encourage individuals to become Catholics.

As was said above, something is changing. The Roman Catholic Church too is facing individualisation and there is a strong strand within Catholicism that wishes to respond to that. In his book *The Future Church*, the American journalist and Vatican-expert John Allen describes the emergence of evangelical Catholicism. By that, he means a form of Catholic faith for which people make a deliberate and personal choice rather than becoming members automatically by birth into a Catholic family. This evangelical Catholicism is no longer the mighty institution that can manipulate society. The idea of a national church is abandoned. The church is clearly in a minority position. Evangelical Catholics do not attempt to adjust to the dominant views in society, but assert their own views besides or over against those. This evangelical current is gradually gaining influence within the Roman Catholic Church, although many are still deeply attached to the Catholic past.

What about the people in HIRCOS? The Dutch members are firmly rooted in their tradition, based on a more or less automatic and rather implicit faith. They focus on solidarity with the neighbour. The immigrants in the community find it a challenge to speak about Christ in the secularised Dutch society. They do not understand why their brothers and sisters are so reluctant. But after having spent a few years in Holland, they begin to understand. Nonetheless, their emphases are different and something they connect in surprising ways to young people from the neighbourhood.

By way of conclusion I refer to the international Catholic scene. The document *Christian Witness* does not only reflect European culture, but certainly also Asian and African

cultures. It certainly addresses situations of persecution of Christians. Asian Catholics are used to living as minorities, except in the Philippines. They have, therefore, often insisted on dialogue and peaceful coexistence of the world's religions. The instruction *Dominus Iesus*, written by Cardinal Ratzinger in the year 2000, which sets limits to dialogue with other religions (and churches), was mainly a response to views within Asian Catholicism. Dialogue is fine, but the uniqueness of Christ and the necessary role of the church in the achievement of truly fulfilled humanity cannot be surrendered. Groups such as HIRCOS clearly have a different emphasis.

Tom Boesten, staff worker of the Conference of Religious in the Netherlands(KNR)

Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld: Een casus in Den Haag

Hoewel de RK kerk hecht aan continuïteit van de traditie, en soms de indruk geeft dat haar opvattingen niet of nauwelijks aan verandering onderhevig zijn, laat dit document, *Christian witness in a multi-religious world. Recommendations for conduct*, zien dat er in de afgelopen vijftig jaar heel wat is veranderd in het denken binnen de katholieke kerk over andere godsdiensten. Het Tweede Vaticaans Concilie was al een doorbraak op dit terrein, maar dit document zou anno 1965 toch nog ondenkbaar zijn geweest.

Hoe de interreligieuze dialoog op het grondvlak gebeurt, wil ik toelichten aan de hand van het voorbeeld van de Haagse Internationale Religieuze Gemeenschap Schilderswijk, de HIRCOS. Aan het eind wil ik nog kort iets zeggen over hoe dit document in de wereldwijde RK kerk te plaatsen is.

De HIRCOS is een groep paters en zusters die een jaar of twaalf geleden is neergestreken in Den Haag, in de Schilderswijk. De paters zijn lid van de speciaal voor de missie opgerichte SVD (Gezelschap van het Goddelijk Woord), de zusters van het nauw hiermee verbonden instituut SSpS (Dienaressen van de Heilige Geest). Beide congregaties werden eind 19^e eeuw opgericht door de Duitser Arnold Janssen, die hiervoor wel naar Nederland moest uitwijken vanwege de *Kulturkampf*. Zo kwam hij uit in Steyl, bij Venlo. Beide behoren tot de grootste missiecongregaties in de RK-kerk, resp. 6.000 en 3.300 leden. Zo'n gemengde gemeenschap is overigens tamelijk bijzonder. Lange tijd heeft men in de Schilderswijk nog samengewerkt met een andere missiecongregatie, de Missionarissen van Afrika of Witte

Paters, maar twee jaar geleden moesten die afhaken. De HIRCOS is speciaal in deze wijk gevestigd vanwege de zeer gemêleerde samenstelling van de bevolking, qua godsdienst en ook qua cultuur, en vanwege de vele noden waarmee de bevolking er te kampen heeft. In zekere zin is de groep zelf ook gemêleerd: er wonen mensen uit Nederland, Indonesië, de Filipijnen, India en Congo, en er wordt binnenkort ook een Pool verwacht. Al deze mensen zijn katholiek, maar daarmee is nog niet gezegd dat het samen leven en samen werken van een leien dakje gaat. Met deze internationale en interculturele samenstelling wil de groep een getuigenis afleggen van vreedzaam samenleven. Juist doordat dit niet vanzelf gaat, kan dit getuigenis betekenis hebben.

Hoe is nu de omgang met andere godsdiensten, die de leden van de groep tegenkomen? In concreto betreft het vooral de islam. Of liever: men ontmoet mensen die moslim zijn. De inzet van de groep is om zo veel mogelijk de dialoog van het leven aan te gaan. Niet praten over overeenkomsten en verschillen tussen godsdiensten, maar belangstelling tonen voor wat mensen bezighoudt: werkloosheid, of werk waarin je uitgebuit wordt, gedoe rond verblijfsvergunningen, ziekte, zorgen om familie ver weg, opvoeding van kinderen, geldgebrek, geweld; maar ook zaken die het leven leuk maken: vreugde om een huwelijk, een kind dat een diploma haalt, een taal cursus die met veel moeite toch is gelukt, het vinden van een baan. Door met mensen mee te leven, proberen de leden van de HIRCOS Gods liefde in praktijk te brengen, Christus na te volgen, christelijke waarden uit te dragen, en helend bezig te zijn. Men ontmoet de mensen op straat, in de kerk en bij activiteiten in de wijk: in een inloophuis, in het buurthuis, bij de bewonersorganisatie. In de woorden van het document *Christian Witness*: dienstbaarheid en gerechtigheid, wederzijds respect en solidariteit, respect voor alle mensen (hetgeen cultuurkritisch is), het opbouwen van interreligieuze relaties.

U zult zich misschien afvragen: wordt er ook nog wat verkondigd? Brengt men de moslims, de hindoes en de niet-gelovigen de boodschap van het evangelie? Daarop kan ik alleen zeggen dat het niet het doel is van de HIRCOS om mensen actief te bewegen vanuit een ander geloof of levensbeschouwing naar het katholieke geloof over te gaan. Natuurlijk leren mensen in hun omgeving het christelijke / katholieke geloof kennen, en hopelijk waarderen, en is iedereen welkom om die kennismaking te verdiepen. Maar, net als de roeping om pater of zuster te worden niet door mensenhand alleen af te dwingen is, is de roeping om christen te worden dat ook niet. Uiteindelijk is dat iets van God.

Daarmee komen we op het punt aan, hoe men in de RK kerk aankijkt tegen het overgaan naar het christelijk geloof, specifiek het binnengaan in de RK kerk. Op dat punt is er een belangrijk verschil met de kerken van de reformatie, maar tegelijkertijd is er hier een belangrijke verandering gaande. Dit heeft te maken met het spanningsveld tussen individu en collectief. Traditioneel probeerde de kerk mensen collectief tot het geloof te brengen. Dat is al te zien in het Europa van de vroege Middeleeuwen. Wanneer de leider van een bepaalde stam zich liet dopen, werd zijn hele volk geacht dit voorbeeld te volgen. Ook de hele benadering van het kerkvolk door de clerus is door de eeuwen heen sterk een collectief gebeuren geweest. De relatie met God loopt bij de katholieke gelovige via de kerk. De kerk is noodzakelijk om te komen tot een werkelijk vervuld menselijk bestaan. In de kerken van de reformatie, en zeker in de evangelische kerken zie ik de nadruk sterker liggen op de persoonlijke relatie tussen de gelovige en Jezus Christus. De kerk brengt mensen wel bijeen, maar ze is niet per se nodig om als mens tot Christus te komen. In die collectivistische katholieke traditie past het niet om mensen individueel aan te sporen om katholiek te worden.

Toch is er wel iets aan het veranderen. Ook de RK kerk heeft te maken met individualisering, en er is een sterke stroming die daarop in wil spelen. De Amerikaanse journalist en kenner van het Vaticaan, John Allen, spreekt in zijn boek *The future church* van het ontstaan van een evangelicaal katholicisme. Daarmee bedoelt hij een katholiek geloof waar mensen een uitdrukkelijke en persoonlijke keuze voor maken, en waar ze niet als vanzelf inrollen door het toeval van waar hun wieg staat. Dit evangelicale katholicisme is niet meer het machtige instituut, dat de samenleving naar zijn hand kan zetten. Het idee van de volkskerk wordt losgelaten. Het is duidelijk een minderheidspositie. Evangelicale katholieken proberen zich niet aan te passen aan in de samenleving heersende opvattingen, maar zetten er uitdrukkelijk eigen standpunten naast of tegenover. Geleidelijk aan wint deze stroming aan invloed binnen de RK kerk, al blijft men vaak ook nog gehecht aan wat vroeger was.

Hoe werkt dat nu bij de mensen van de HIRCOS? De Nederlanders die er zitten, staan nog met beide benen in een traditie van actief, vanuit een min of meer vanzelfsprekend en tamelijk impliciet geloof, je inlaten met je medemensen. De buitenlandse leden zien het toch wel als een uitdaging om de ontkerkelijkte Nederlandse samenleving iets te vertellen over Christus. Ze begrijpen eigenlijk niet zo goed waarom hun medebroeders en -zusters daar zo aarzelend in zijn. Wanneer ze hier een paar jaar zijn, kunnen ze het wel plaatsen, maar ze leggen toch andere accenten, en vinden daarbij soms op verrassende wijze aanknopingspunten met jongeren.

Tot slot nog iets over het buitenland. Het document *Christian Witness* ademt niet alleen de sfeer van Europa, maar ook van Azië en Afrika. Dit is zeker het geval waar vervolging omwille van godsdienst in beeld komt. Aziatische katholieken zijn

gewend te leven in een minderheidssituatie (behalve op de Filippijnen). Vanuit Azië is er ook dikwijls op aangedrongen fors te investeren in de dialoog en het vreedzaam samenleven van godsdiensten. De instructie *Dominus Iesus*, geschreven door kardinaal Ratzinger in 2000, waarin grenzen werden gesteld aan de dialoog met andere godsdiensten (en andere kerken), was met name een reactie op de opvattingen die leven binnen de RK kerk in Azië. Dialoog is prima, maar de uniciteit van Christus, de noodzaak van de kerk voor het komen tot echt vervuld menselijk bestaan, blijven overeind. Precies daar leggen groepen als de HIRCOS andere accenten.

Tom Boesten, missionair stafwerker van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR)

A response to ‘Christian Witness in a Multi-religious World’

The principles articulated in this document are based on deep considerations and thinking. Many of these principles can be found in the work that Operation Mobilisation does worldwide.

While saying that we would like to add a comment: we do not feel the document is quite complete. The reader hardly finds references to and statements about the fall, the necessity of Christ’s coming and the absoluteness of his message, as is evident in His words: ‘I am the way, the truth and the life. Nobody comes to the Father except through me.’ (John 14:6, NIV)

We are all sinners and only through Christ salvation is possible! No matter how hard we try to make our missionary projects holistic, to adapt to present-day culture and thought patterns, the message is the same and for many it is a confrontation with their own self.

The document could create the impression that we merely occupy ourselves with mutual understanding and respect, while forgetting to proclaim the core of the gospel. What ultimately matters to us is that Christ is made known across the world, that people are brought to realize that they are sinners and that there is salvation through the death of Jesus Christ on the cross, by his grace! We may seek to establish respect and solidarity, but this remains the message and not everybody will receive this message with open arms.

Nevertheless this document provides us with some biblical guidelines that help us as OM-personnel to test ourselves and to which we should adhere.

An OM-worker in Amsterdam, Dr. Bert de Ruiter, states: ‘We have to build bridges in order to enter into an honest and open dialogue.’ In that light, the guidelines mentioned in this document are certainly worthy of our attention. www.sharinglives.eu provides an example of the approach of Operation Mobilisation Holland to Christian-Muslim Relations.

Robert-Jan Sterk, director of Operation Mobilisation in the Netherlands

Reactie op ‘Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld’

De principes in dit document zijn wel overwogen en doordacht. Veel van deze principes zijn terug te vinden in het werk dat Operatie Mobilisatie doet.

Tegelijkertijd willen we er een kanttekening bij plaatsen. : We missen namelijk duidelijke verwijzingen en uitspraken die gaan over de zondeval, de noodzaak van de komst van Christus en de absoluteheid van Zijn boodschap, zoals duidelijk wordt uit Zijn uitspraak: “Ik ben de weg de waarheid en het leven niemand komt tot de Vader dan door Mij” (Joh 14:6).

Alle mensen zijn zondaren en alleen door Jezus Christus is er redding mogelijk! Hoe we ook ons best doen om onze zendingsprojecten holistisch te maken, ons aan te passen aan de hedendaagse cultuur en denkwijzen, de boodschap blijft hetzelfde en die is voor velen een confrontatie met hun eigen ik.

Het document kan de indruk wekken dat we ons alleen maar bezig gaan houden met wederzijds begrip en respect tonen en vervolgens vergeten de kern van het evangelie te verkondigen. Ons gaat het er uiteindelijk om dat Jezus Christus wereldwijd bekend wordt gemaakt, mensen erop worden gewezen dat we zondaren zijn en dat er redding is dankzij de dood van Jezus Christus aan het kruis, door Zijn genade! Hoeveel respect en solidariteit we ook zoeken, dit blijft de boodschap en die zal niet iedereen met open armen ontvangen.

Desondanks geeft het document een aantal Bijbelse richtlijnen aan waaraan wij ons, ook als OM'ers, kunnen toetsen en moeten houden

OM'er dr. Bert de Ruiter zei: "We moeten eerst bruggen bouwen om tot een goede inhoudelijke en eerlijke en open dialoog te kunnen komen" in dat licht zijn de uitgangspunten genoemd in dit document zeker de moeite waard. Op www.sharinglives.eu vindt u een goed voorbeeld van de aanpak van Operatie Mobilisatie als het gaat om christen-moslim relaties.

Robert-Jan Sterk, directeur van Operatie Mobilisatie Nederland

Questions for discussion

1. How does the message of the document 'Christian Witness in a Multireligious World' stimulate you in your missionary work?
2. Which aspects of your missionary praxis need to be reconsidered in the light of what the document states?
3. How do you view the relation between mission and religious freedom? How does your view translate itself in your missionary praxis?
4. How do you view conversion? Does conversion play a role in your missionary praxis?

Gespreksvragen

1. Hoe stimuleert de boodschap van het document 'Christelijk getuigenis in een multireligieuze wereld' u in uw missionaire werk?
2. Welke aspecten van uw missionaire praxis verdienen opnieuw overwogen te worden in het licht van dit document?
3. Hoe ziet u de relatie tussen zending en godsdienstvrijheid? Hoe vertaalt uw visie zich in uw missionaire praxis?
4. Hoe ziet u bekering? Speelt bekering een rol in uw missionaire praxis?

Deze brochure is een eenmalige uitgave van de Nederlandse Zendingsraad (2012). Voor vermenigvuldiging en publicatie van (delen van) deze uitgave is toestemming van de Nederlandse Zendingsraad vereist. De rechten van de Engelse tekst 'Christian Witness in a Multireligious World' berusten bij de World Council of Churches, the World Evangelical Alliance en de Pontifical Council for Interreligious Dialogue.

Nederlandse Zendingsraad
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht
Nederland
030-8801760
nzr@zendingsraad.nl
www.zendingsraad.nl

